

FORMELE PARTENERIATULUI SOCIAL ÎN CADRUL DIALOGULUI SOCIAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

NATALIA VINOGRADOVA, dr., IEFS

The social partnership within the framework of social dialogue is the subject of this article. It has to ensure that civil society and the business could affect the ongoing public policy in the country. Several forms of the social partnership, implemented within the framework of social dialogue between government, business and non-governmental organizations at all stages of development, adoption and implementation of the social policy have been discussed. Among them: the organization of joint activities (public hearings, conferences, round tables, seminars and special meetings), expert councils, working groups, community councils, lobbying.

Cuvinte cheie: *parteneriat social, dialog social, mediu de afaceri, lobby, Republica Moldova*

JEL Classification: 10, 12, 13, H53

În societatea modernă soluționarea problemelor sociale importante și îmbunătățirea climatului social în ansamblu necesită eforturi combinate ale statului, mediului de afaceri și cetățenilor, ceea ce înseamnă dezvoltarea *parteneriatului social*. Deși în Republica Moldova parteneriatul social se află la etapa incipientă de dezvoltare, acest proces a implicat deja o varietate mare de actori, se realizează diverse forme de parteneriat, există un cadru minim juridic.

Participanții diverselor forme de parteneriat social în Moldova sunt:

- Statul, în persoana instituțiilor publice: administrația publică de nivel național și local, agențiile și departamentele de stat, ministerele de resort și serviciile publice, precum cele de educație, sănătate, asistență socială etc.
- Businessul privat, care include întreprinderile de diferite mărimi și genuri de activitate.
- Sectorul asociativ [3]: organizațiile neguvernamentale, asociațiile profesionale, asociațiile obștești.
- Grupurile de inițiativă, care nu sunt organizate oficial, dar activează pentru a atinge un obiectiv comun.
- Organizațiile finanțatoare/donatoare – fundațiile (spre exemplu, Fondul de Investiții Sociale din Moldova), asociațiile internaționale de caritate și filantropie, organizațiile internaționale (Banca Mondială, UNICEF, PNUD etc.), care implementează programe axate pe inițiativele de dezvoltare comunitară sau regională.
- Mass media, reprezentate de posturile locale și regionale de radio, TV, ziare naționale și locale, resurse Internet etc.

O parte esențială a măsurilor parteneriatului social în Moldova se realizează în cadrul dialogului social dintre stat, întreprinderi și organizațiile non-guvernamentale la toate etapele de elaborare, adoptare și realizare a politicii sociale a statului. Inițiatori ai dialogului social pot fi oricare dintre participanții acestuia. Acest tip de parteneriat se realizează prin intermediul următoarelor forme:

- organizarea evenimentelor comune (audieri publice, conferințe, mese rotunde, seminare, întruniri ad-hoc);
- consilii de experți;
- grupuri de lucru;
- consilii comunitare;
- lobby-ul.

Parteneriatul în cadrul dialogului social este necesar, pentru ca societatea civilă și mediul de afaceri să poată influența asupra politicii de stat promovate în țară, inclusiv asupra politicii sociale. Pentru adoptarea unor acte normative calitative este necesară nu numai contribuția experților și a funcționarilor de stat; important este ca aceste acte să fie discutate și acceptate de partea activă a societății: medii de afaceri, ONG-uri, instituții academice, mass media, partide politice etc. La nivel național prima experiență de succes în cadrul parteneriatului intersectorial este considerată definitivarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004) [2].

În cadrul dialogului social parteneriatul poate fi realizat la diferite nivele și în diverse forme. Astfel în Concepția privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă sunt prevăzute următoarele forme de cooperare:

- *consilii de experți*. Comisiile permanente ale Parlamentului, în condițiile prevăzute de Regulamentul Parlamentului, creează, pe lângă comisii, consilii permanente de experți din componența reprezentanților organizațiilor societății civile conform direcțiilor principale de activitate ale comisiilor.
- *consultare permanentă*. Parlamentul pune la dispoziția societății civile proiectele de acte legislative. În acest scop, proiectele sunt plasate pe web-site-ul oficial al Parlamentului.
- *întâlniri ad-hoc*. La inițiativa Președintelui Parlamentului, a Biroului permanent, a comisiilor parlamentare permanente, a fracțiunilor parlamentare sau a organizațiilor societății civile, pot fi organizate întruniri ad-hoc pentru consultări asupra unor probleme concrete de pe agenda Parlamentului și asupra altor probleme de interes național.
- *audieri publice*. Audierile publice sunt organizate cel puțin o dată pe an de către fiecare comisie parlamentară permanentă întru consultarea organizațiilor societății civile în probleme de pe agenda Parlamentului sau în alte probleme de interes național.
- *conferința anuală*. Pentru a evalua gradul de cooperare și pentru a decide asupra unor noi direcții de cooperare

între Parlament și organizațiile societății civile, Președintele Parlamentului convoacă o conferință anuală, cu participarea reprezentanților organizațiilor societății civile, precum și a reprezentanților din cadrul Parlamentului.

- *grupurile de lucru*. Reprezentanții societății civile pot fi incluși în grupurile de lucru create de Parlament și de organele de lucru ale acestuia în vederea elaborării sau definitivării unor proiecte de acte legislative.

O altă formă de parteneriat în cadrul dialogului social sunt *consiliile comunitare*. Consiliile comunitare pot fi create atât la inițiativa organelor de administrație publică (cu invitarea sau delegarea reprezentanților asociațiilor obștești și altor organizații necomerciale), cât și la inițiativa structurilor, care reprezintă societatea civilă (astfel de consilii comunitare elaborează independent programe, și deja după aceasta se adresează cu propuneri la organele de administrare de stat și municipale) [6].

Unul dintre consiliile comunitare – Consiliul Național pentru Participare – a fost creat în a.2010 la inițiativa Guvernului Republicii Moldova în calitate de organ consultativ și activează în baza Hotărârii de Guvern Nr. 11 din 19.01.2010. În mod legislativ se confirmă, că consiliul are ca scop dezvoltarea și promovarea parteneriatului strategic între autoritățile publice, societatea civilă și sectorul privat în vederea consolidării democrației participative în Republica Moldova, prin facilitarea comunicării și participării părților interesate la identificarea și realizarea priorităților strategice de dezvoltare a țării la toate etapele și crearea cadrului și capacităților instituționale de asigurare a implicării plene a părților interesate în procesul de luare a deciziilor. Membrii Consiliului participă la activitatea diferitor grupuri de lucru, inclusiv cu orientare socială (a se vedea pagina web a Consiliului <http://www.cnp.md>). Spre exemplu, printre acțiunile grupului Politici Sociale, Educaționale, de Tineret și Mediu (PSETM) al Consiliului Național pentru Participare în a.2011 pot fi evidențiate:

- comunicare în cadrul Grupului de lucru PSETM și alți constituenți, pentru identificarea ONG-urilor, care pot acorda asistență persoanelor fără adăpost și persoanelor care practică cerșetoria;
- scrisoare adresată Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei cu privire la salarizarea personalului din sectorul bugetar;
- inițierea dialogului cu alți reprezentanți ai societății civile cu privire la problema poluării apelor de suprafață și apelor freatice din Republica Moldova;
- diseminarea informației cu privire la consultările publice pe acte normative și legislative, sau alte documente elaborate de Ministerele cu care conlucrează PSETM.

Ar trebui de recunoscut faptul, că la nivel național în cadrul formelor respective de parteneriat cu statul sunt implicate într-o măsură mai mare reprezentanții sectorului necomercial, decât cei ai mediului de afaceri. Spre exemplu, în componența Grupului Politici Sociale, Educaționale, de Tineret și Mediu al Consiliului Național pentru Participare cantitativ domină asociațiile obștești și alte ONG, și lipsesc reprezentanții IMM-urilor.

Un alt exemplu de consilii comunitare cu participarea IMM-urilor sunt Consiliile Regionale pentru Dezvoltare. Astfel, printre membrii Consiliului Regional de Dezvoltare (Nord, Centru, Sud), 25% sunt antreprenorii-reprezenți ai IMM-urilor (câte 1 din fiecare raion, care intră în componența Regiunii de Dezvoltare). Strategiile de Dezvoltare Regională sunt axate pe următoarele priorități: renovarea sistemului centralizat de aprovizionare cu apă, canalizare și infrastructurii de utilizare a deșeurilor, îmbunătățirea mediului și atractivității turistice. Resursele financiare, necesare pentru realizarea acestor priorități sunt alocate organelor de autoadministrare locală din Fondul Național de Dezvoltare Regională.

Reprezentanții IMM-urilor mai frecvent participă la evenimente comune cu reprezentanții organelor de administrare publică, la care sunt examinate anumite probleme sociale ale societății: *conferințe, mese rotunde, seminare*. Spre exemplu, în a.2012 în cadrul Conferinței Internaționale a Întreprinderilor Mici și Mijlocii „Sectorul IMM – Moldova 2020” una dintre platforme a fost dedicată antreprenoriatului feminin în Republica Moldova. Participanții, printre care și antreprenori, au examinat problematica implicării femeii în afaceri, problemele dezvoltării politicilor specifice pentru susținerea femeilor în crearea și dezvoltarea IMM-urilor, crearea rețelelor și elaborarea programelor de mentorat pentru a încuraja femeile să demareze afaceri noi.

Ministerele de resort (ramurale) de asemenea organizează conferințe cu participarea reprezentanților societății civile și antreprenorilor. Spre exemplu, în noiembrie a.2012 Ministerul Mediului a organizat Conferința Internațională «Provocările din sectorul apă și canalizare în Republica Moldova». În cadrul conferinței participanții, printre care și specialiști-reprezenți ai mediului de afaceri în domeniul aprovizionării cu apă și canalizare, au abordat problema sistemelor de asigurare cu apă și canalizare a populației din R. Moldova.

O altă formă de interacțiune a mediului de afaceri, organizațiilor non-guvernamentale și autorităților în scopul rectificării politicii promovate, care are loc în Republica Moldova, dar nu este reflectată în legislație, este *lobby-ul*. Acesta include promovarea diferitor inițiative în structurile autorităților. Aceste inițiative pot proveni atât de la organizațiile comerciale, cât și de la cele necomerciale, și pot urmări atât interese private, cât și interese sociale. Activitatea de Lobby în Moldova se practică de mai mult timp, spre exemplu, structurile comerciale încearcă activ să influențeze deciziile adoptate, inclusiv cele de licitație, utilizând relațiile informale cu reprezentanții organelor de administrare publică [5]. Pot fi aduse și alte exemple de activitate de lobby în Moldova, care se referă la sfera socială [4]:

- Legea Nr. 239 din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional este un produs al implicării active a reprezentanților societății civile. Astfel, la insistența și inițiativa acestora, în urma unor ample campanii de advocacy și ulterior, activități de lobby, a fost posibilă adoptarea unei astfel de legi.
- Drept rezultat al implicării extrem de active a mișcărilor societății civile din Moldova în vederea asigurării

egalității șanselor de gen, avem elaborată și adoptată în data de 9 februarie 2006 Legea Nr. 5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați.

- Situația complicată pe piața medicamentelor din Republica Moldova din cauza mecanismului de stabilire a prețurilor la medicamentele importate pe piață extrem de defectuos. Această situație s-a creat nu doar din cauza furnizorilor/agenților economici, ci și a organelor competente de reglementarea acestui sector. În acest caz a avut loc favorizarea anumitor operatori în defavoarea beneficiarului larg, consumatorului, societății publice per ansamblu [4].

În opinia experților [5], până când în Moldova nu este dată definiția juridică a activității de lobby, toate aceste activități de-facto sunt coruptibile. În țară au avut loc câteva încercări de a reglementa în mod legislativ activitatea de lobby. În a.2001 Parlamentul a respins proiectul de lege privind activitatea de lobby. Acest document prevedea legalizarea activității de lobby, reglementarea și ordinea de evidență a ei, regulile de înregistrare și acreditare a activității de lobby, precum și responsabilitatea în caz de încălcare a prevederilor legii. În a.2004 a fost elaborată o nouă versiune a legii, a fost discutată în cadrul comisiilor parlamentare permanente, însă așa și nu a fost adoptată [5]. În planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției pentru anul 2006 a fost prevăzută examinarea raționalității de elaborare a proiectului de lege privind activitatea de lobby; și în același document pentru anii 2007-2009 s-a preconizat de a elabora proiectul de lege cu privire la lobbyism în noiembrie 2008. Însă, în măsura în care se cunoaște, legea nu a fost adoptată nici până în prezent.

După cum presupun cercetătorii fenomenului de lobbyism din Moldova [4], efectele negative ale lipsei reglementării legislative a activității de lobby depășesc avantajele acesteia. Spre exemplu, în opinia antreprenorilor, lipsa legii cu privire la activitatea de lobby determină situația, când interesele companiilor mari domină, iar interesele întreprinderilor mici și mijlocii sunt reprezentate insuficient. Din punct de vedere social, aceasta duce la menținerea situației actuale, când participarea ONG-urilor și a organizațiilor Societății Civile la promovarea intereselor și valorilor categoriilor vulnerabile ale populației rămâne a fi mai mult formală și greu de utilizat de către beneficiarii finali.

Necătând la implicarea în parteneriatul social a diferitor grupe sociale, procesele analizate se desfășoară foarte lent și se limitează la un număr foarte mic de participanți (principalii dintre care sunt statul, ONG-urile, mediul de afaceri). Până în prezent în Moldova instituția statului este percepută de mulți locuitori ai țării ca principal garant al protecției drepturilor lor sociale.

Statul, în condițiile posibilităților financiare limitate, s-ar părea să fie interesat în dezvoltarea parteneriatului social – examinarea largă a inițiativelor sociale și transmiterea unei părți din funcțiile sociale mediului de afaceri sau sectorului ONG. Cu toate acestea, procesul se desfășoară foarte lent. Principalele bariere în calea parteneriatului social din partea statului sunt lipsa unui dialog social eficient, ceea ce se datorează mai multor cauze, cum ar fi atitudinea formală a funcționarilor de stat, lipsa de credibilitate a societății civile și a antreprenorilor față de stat [1].

Concluzii. Parteneriatul social este o metodă foarte importantă de soluționare a problemelor sociale în lume, iar în Republica Moldova se află la etapa incipientă de dezvoltare. Deși în țară se realizează diverse forme de parteneriat cu participarea diferitor grupe de actori, există un cadru juridic minim.

Participanții parteneriatului social în Moldova sunt: statul în persoana instituțiilor publice, businessul privat, organizațiile neguvernamentale, cu susținerea activă din partea organizațiilor finanțatoare/donatoare și mass media.

În cadrul dialogului social pot fi realizate la diferite nivele și în diverse forme: organizarea evenimentelor comune (audieri publice, conferințe, mese rotunde, seminare, întruniri ad-hoc); consilii de experți; grupuri de lucru; consilii comunitare, lobby-ul. Deși statul, în condițiile posibilităților financiare limitate, ar trebui să fie interesat în dezvoltarea parteneriatului social, procesul parteneriatului social se dezvoltă foarte lent. Principalele bariere din partea statului sunt lipsa unui dialog social eficient din cauza atitudinii formale a funcționarilor de stat, lipsa neîncrederii față de stat a comunității civile și antreprenorilor etc. Statul ar trebui să recunoască în mod clar necesitatea parteneriatului social, să exprime în mod activ interesul față de acest proces.

Referințe bibliografice:

1. *Analiza formelor existente de organizare a dialogului dintre IMM și organele administrației publice, identificarea mecanismelor de consolidare a acestui dialog la diferite nivele de administrare:* raport ști. Director de proiect dr. E. Aculai. Chișinău: Complexul Editorial al IEFS, 2011. 167 p.
2. GROSU, I. Parteneriatul social în procesul de elaborare a SCERS. In: Parteneriat comunitar – imperative al bunăstării. Chișinău: Centrul "Pro Comunitate", 2005, pp. 14-22. ISBN 978-9975-9930-0-5.
3. PISTRINCIUC, V. Modele de dezvoltare comunitară prin promovarea parteneriatului. In: Parteneriat comunitar – imperative al bunăstării. Chișinău: Centrul "Pro Comunitate", 2005, pp. 46-57. ISBN 978-9975-9930-0-5.
4. TROȘIN, P. *Perspectiva reglementării activității de lobby în Republica Moldova.* Chișinău: IDIS "Viitorul", 2011. 48 p. (Politici Publice, Nr 3, 2011. ISBN 978-9975-4007-6-3). ISBN 978-9975-4193-4-5.
5. Лоббизм или коррупция? В: Point News. 2006, 2 июня [accesat 12 februarie 2013]. Disponibil: <http://old.point.md/News/Read.aspx?NEWSID=22577>
6. СИНЯЕВА, Т. Практика межсекторального сотрудничества в СНГ и Молдове. Кишинэу: Есо-TIRAS [accesat 24 octombrie 2012]. Disponibil: http://berg.bendery.md/new_projects/round/ practise.ppt

Recomandat spre publicare: 21.03.2013